ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 1. marca 2011 *

Vo veci C-236/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Cour constitutionnelle (Belgicko) z 18. júna 2009 a doručený Súdnemu dvoru 29. júna 2009, ktorý súvisí s konaním:

Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL,

Yann van Vugt,

Charles Basselier

proti

Conseil des ministres,

* Jazyk konania: francúzština.

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot a A. Arabadjiev, sudcovia E. Juhász (spravodajca), G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, L. Bay Larsen, P. Lindh a T. von Danwitz,

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: R. Şereş, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 1. júna 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, ako aj Y. van Vugt a Ch. Basselier, v zastúpení: F. Krenc, avocat,

— Conseil des ministres, v zastúpení: P. Slegers, avocat,

— belgická vláda, v zastúpení: L. Van den Broeck, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci P. Slegers, avocat,

— Írsko, v zastúpení: D. O'Hagan, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci B. Murray, BL,

— francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a A. Czubinski, splnomocnení zástupcovia,

— litovská vláda, v zastúpení: R. Mackevičienė, splnomocnená zástupkyňa,

— fínska vláda, v zastúpení: J. Heliskoski, splnomocnený zástupca,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: I. Rao, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci D. Beard, barrister,

— Rada Európskej únie, v zastúpení: M. Veiga, F. Florindo Gijón a I. Šulce, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: M. Van Hoof a M. van Beek, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 30. septembra 2010,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka platnosti článku 5 ods. 2 smernice Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu (Ú. v. EÚ L 373, s. 37).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, ako aj Y. van Vugtom a Ch. Basselierom na jednej strane a Conseil des ministres du Royaume de Belgique (Rada ministrov Belgického kráľovstva) na druhej strane v rámci konania o návrhu na vyhlásenie neplatnosti zákona z 21. decembra 2007, ktorým sa mení a dopĺňa zákon z 10. mája 2007 o boji proti diskriminácii medzi ženami a mužmi z dôvodu pohlavia v oblasti poistenia (*Moniteur belge* z 31. decembra 2007, s. 66175, ďalej len „zákon z 21. decembra 2007“).

Právny rámec

Právo Únie

3 Smernica 2004/113 bola prijatá na základe článku 13 ods. 1 ES. Odôvodnenia č. 1, 4, 5, 12, 15, 18 a 19 tejto smernice znejú:

„(1) V súlade s článkom 6 Zmluvy o Európskej únii je únia založená na zásadách slobody, demokracie, rešpektovania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, zásad, ktoré sú spoločné členským štátom, a rešpektuje základné práva tak, ako ich zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd [podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme] a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, ako všeobecných zásad práva Spoločenstva.

…

(4) Rovnosť medzi mužmi a ženami je základnou zásadou Európskej únie. Články 21 a 23 Charty základných práv Európskej únie [ďalej len ‚charta'] zakazujú akúkoľvek diskrimináciu na základe pohlavia a vyžadujú, aby bola zabezpečená rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach.

(5) Článok 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ustanovuje, že podpora takejto rovnosti je jednou z hlavných úloh Spoločenstva. Podobne článok 3 ods. 2 zmluvy vyžaduje, aby sa Spoločenstvo vo všetkých svojich činnostiach zameralo na odstránenie nerovností a na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

…

(12) Aby sa zabránilo diskriminácii na základe pohlavia, táto smernica by sa mala vzťahovať tak na priamu diskrimináciu, ako aj na nepriamu diskrimináciu. K priamej diskriminácii dochádza len vtedy, keď sa s jednou osobou zaobchádza z dôvodu pohlavia menej priaznivo než s inou osobou v porovnateľnej situácii. V súlade s tým sa napríklad rozdiely medzi mužmi a ženami pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ktoré vyplývajú z fyzických rozdielov medzi mužmi a ženami, nevzťahujú na porovnateľné situácie, a preto nezakladajú diskrimináciu.

…

(15) V záležitostiach týkajúcich sa zamestnania a povolania je už viacero platných právnych nástrojov na vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami. Preto by sa táto smernica nemala vzťahovať na túto oblasť.

Rovnaké dôvody sa uplatňujú na samostatné zárobkové činnosti, pokiaľ sa na ne vzťahujú existujúce právne nástroje. Smernica by sa mala vzťahovať len na poistenie a dôchodky, ktoré sú súkromné, dobrovoľné a nesúvisia s pracovným pomerom.

…

(18) Rozšírené je použitie poistno-matematických faktorov súvisiacich s pohlavím pri poskytovaní poisťovacích a iných súvisiacich finančných služieb. Aby sa zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie medzi mužmi a ženami, použitie pohlavia ako poistno-matematického faktora by nemalo mať za následok rozdiely v prémiách a zľavách [nesmie mať za následok rozdiely v poistnom a v plneniach – *neoficiálny preklad*] pre jednotlivcov. Aby sa predišlo náhlym úpravám na trhu, vykonávanie tohto pravidla by sa malo vzťahovať len na nové zmluvy, ktoré boli uzavreté po dátume transpozície tejto smernice.

(19) Určité kategórie rizík sa môžu pre pohlavia líšiť. Pri hodnotení poistných rizík je v niektorých prípadoch pohlavie jedným, nie však nevyhnutne jediným, určujúcim faktorom. V prípade zmlúv, ktorými sa poisťujú tieto typy rizík, môžu členské štáty rozhodnúť o povolení výnimiek z pravidla o prémiách a zľavách [o poistnom a plneniach – *neoficiálny preklad*] jednotne pre obe pohlavia, pokiaľ môžu zabezpečiť, že základné poistno-matematické a štatistické údaje, na ktorých sú výpočty založené, sú spoľahlivé, pravidelne aktualizované a prístupné verejnosti. Výnimky sa povoľujú len vtedy, keď sa vo vnútroštátnych právnych predpisoch už neuplatňuje pravidlo o jednotných výhodách [jednotnom poistnom a plneniach – *neoficiálny preklad*] pre obe pohlavia. Päť rokov po transpozícii tejto smernice by členské štáty mali opätovne preskúmať, či sú tieto výnimky odôvodnené pri zohľadnení najnovších poistno-matematických a štatistických údajov a správy Komisie tri roky po transpozícii tejto smernice."

4 Účel smernice 2004/113 je upravený v jej článku 1 nasledujúcim spôsobom:

„Účelom tejto smernice je ustanoviť rámec boja proti diskriminácii na základe pohlavia v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu s cieľom uviesť v členských štátoch do platnosti zásadu rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami."

5 Článok 4 ods. 1 tejto smernice upravuje:

„1. Na účely tejto smernice zásada rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami znamená, že

a) neexistuje žiadna diskriminácia na základe pohlavia, vrátane menej priaznivého zaobchádzania so ženami z dôvodov tehotenstva a materstva;

b) neexistuje žiadna nepriama diskriminácia na základe pohlavia."

6 Článok 5 tejto smernice s nadpisom „Poistno-matematické faktory" stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby vo všetkých nových zmluvách uzavretých najneskôr po 21. decembri 2007, nemalo použitie pohlavia ako faktora pre výpočet prémií a zliav [poistného a plnení na účely poisťovacích služieb a súvisiacich finančných služieb – *neoficiálny preklad*] za následok rozdiely v prémiách a zľavách [v poistnom a v plneniach – *neoficiálny preklad*] jednotlivcov.

2. Bez ohľadu na odsek 1 môžu členské štáty pred 21. decembrom 2007 rozhodnúť o povolení primeraných rozdielov v prémiách a zľavách [v poistnom a v plneniach – *neoficiálny preklad*] jednotlivcov, keď je pohlavie určujúcim faktorom pri hodnotení rizika na základe príslušných a presných poistno-matematických a štatistických údajov. Dotknuté členské štáty informujú Komisiu a zabezpečia, aby sa zhromažďovali, uverejňovali a pravidelne aktualizovali presné údaje, ktoré sa týkajú použitia pohlavia ako určujúceho poistno-matematického faktora. Tieto členské štáty preskúmajú svoje rozhodnutie [päť rokov – *neoficiálny preklad*] po 21. decembri 2007 s prihliadnutím na správu Komisie uvedenú v článku 16 a postúpia Komisii výsledky tohto preskúmania.

3. Náklady súvisiace s tehotenstvom a materstvom nemajú v žiadnom prípade za následok rozdiely v prémiách a zľavách [v poistnom a v plneniach – *neoficiálny preklad*] jednotlivcov.

Členské štáty môžu odložiť vykonávanie opatrení, ktoré sú potrebné na dosiahnutie súladu s týmto odsekom, najneskôr o dva roky po 21. decembri 2007. V takom prípade príslušné členské štáty okamžite informujú Komisiu."

7 Článok 16 tej istej smernice s nadpisom „Správy" upravuje:

„1. Členské štáty oznámia Komisii všetky dostupné informácie týkajúce sa uplatňovania tejto smernice najneskôr do 21. decembra 2009 a potom každých päť rokov.

Komisia vypracuje súhrnnú správu, ktorá zahŕňa preskúmanie súčasnej praxe členských štátov vo vzťahu k článku 5 so zreteľom na použitie faktora pohlavia na výpočet prémií a zliav [poistného a plnení – *neoficiálny preklad*] Túto správu predloží Európskemu parlamentu a Rade najneskôr do 21. december 2010. Komisia v prípade potreby priloží k svojej správe návrhy na úpravu smernice.

2. Správa Komisie zohľadní stanoviská príslušných zúčastnených strán."

8 Podľa článku 17 ods. 1 smernice 2004/113 členské štáty prijmú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 21. decembra 2007 a bezodkladne informujú Komisiu o texte týchto opatrení.

Vnútroštátne právo

9 Článok 2 zákona z 21. decembra 2007 upravuje, že tento zákon transponuje smernicu 2004/113.

10 Článok 3 tohto zákona obsahuje ustanovenie, ktoré nahrádza článok 10 zákona z 10. mája 2007 o boji proti diskriminácii medzi ženami a mužmi z dôvodu pohlavia, pokiaľ ide o oblasť poistenia.

11 Nový článok 10 tohto zákona má odteraz toto znenie:

„1. Odchylne od článku 8 možno zaviesť priame a primerané rozlišovanie na základe pohlavia na účely stanovenia poistného a poistných plnení, pokiaľ pohlavie predstavuje určujúci faktor pri posúdení rizík na základe príslušných a presných poistno-matematických a štatistických údajov.

Táto výnimka sa uplatňuje len na zmluvy životného poistenia v zmysle článku 97 zákona z 25. júna 1992 o zmluvách poistenia osôb a majetku na pevnine.

2. Od 21. decembra 2007 nesmú náklady spojené s tehotenstvom a materstvom v žiadnom prípade spôsobovať rozdiely v oblasti poistného a poistných plnení.

3. Commission bancaire, financière et des Assurances [Banková, finančná a poisťovacia komisia] zbiera poistno-matematické a štatistické údaje uvedené v odseku 1 a zabezpečí ich uverejnenie najneskôr do 20. júna 2008 a následne uverejňovanie aktualizovaných údajov každé dva roky, pričom ich uverejní na svojej internetovej stránke. Tieto údaje sú aktualizované každé dva roky.

Commission bancaire, financière et des assurances je oprávnená vyžiadať si od inštitúcií, podnikov a dotknutých osôb údaje potrebné na tieto účely. Spresňuje, ktoré údaje musia byť poskytnuté, akým spôsobom a v akej forme.

4. Commission bancaire, financière et des assurances poskytne Európskej komisii najneskôr do 21. decembra 2009 údaje, ktorými disponuje na základe tohto článku. Tieto údaje predkladá Európskej komisii vždy znovu po ich aktualizácii.

5. Legislatívne komory posúdia pred 1. marcom 2011 uplatňovanie tohto článku na základe údajov uvedených v odsekoch 3 a 4, správy Európskej komisie uvedenej v článku 16 smernice 2004/113/ES, ako aj na základe situácie v iných členských štátoch Európskej únie.

Toto posúdenie vykoná Commission d'évaluation [hodnotiaca komisia] na základe správy predloženej legislatívnym komorám, a to v lehote dvoch rokov.

Nariadením, o ktorom rozhoduje Conseil des Ministres [Ministerská rada], kráľ prijme presnejšie pravidlá týkajúce sa zloženia a menovania Commission d'évaluation, formy a obsahu správy.

Commission d'évaluation zhotoví správu najmä o dôsledkoch tohto článku na situáciu na trhu a preskúma aj ďalšie kritériá delenia, ako sú kritériá spojené s pohlavím.

6. Toto ustanovenie sa neuplatní na poistné zmluvy uzavreté v rámci doplnkového systému sociálneho zabezpečenia. Na tieto zmluvy sa vzťahuje výlučne článok 12."

Skutkový stav vo veci samej a prejudiciálne otázky

12 Žalobcovia vo veci samej podali na Cour constitutionnelle (Ústavný súd) žalobu o neplatnosť zákona z 21. decembra 2007, ktorým sa preberá do belgického práva smernica 2004/113.

13 Žalobcovia tvrdia, že zákon z 21. decembra 2007, ktorý umožnil výnimku upravenú v článku 5 ods. 2 smernice 2004/113, je v rozpore so zásadou rovnosti medzi ženami a mužmi.

14 V rozsahu, v akom zákon z 21. decembra 2007 umožnil výnimku v zmysle článku 5 ods. 2 smernice 2004/113, sa Cour constitutionnelle domnieva, že v súvislosti s rozhodovaním o žalobe vzniká problém platnosti ustanovenia smernice Únie, a preto sa rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je článok 5 ods. 2 smernice 2004/113 … zlučiteľný s článkom 6 ods. 2 EÚ a presnejšie so zásadou rovnosti a zákazu diskriminácie, ktorú toto ustanovenie zaručuje?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku, je ten istý článok 5 ods. 2 [tejto] smernice v prípade, ak je jeho pôsobnosť obmedzená len na zmluvy životného poistenia, rovnako nezlučiteľný s článkom 6 ods. 2 EÚ?“

O prejudiciálnych otázkach

15 V prvej otázke sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či je článok 5 ods. 2 smernice 2004/113 platný vzhľadom na zásadu rovnosti zaobchádzania so ženami a s mužmi.

16 Článok 6 EÚ, na ktorý sa odvoláva vnútroštátny súd vo svojich prejudiciálnych otázkach a ktorý je uvedený v odôvodnení č. 1 smernice 2004/113, stanovoval vo svojom v odseku 2, že Únia rešpektuje ľudské práva a základné slobody tak, ako ich zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, ako všeobecné zásady práva Spoločenstva. Tieto základné práva sa nachádzajú v charte, ktorá má od 1. decembra 2009 rovnakú právnu silu ako zmluvy.

17 Články 21 a 23 charty uvádzajú, že je zakázaná akákoľvek diskriminácia na základe pohlavia a že rovnosť medzi ženami a mužmi musí byť zabezpečená vo všetkých oblastiach. Vzhľadom na to, že odôvodnenie č. 4 smernice 2004/113 sa explicitne odvoláva na tieto články, je potrebné posúdiť platnosť článku 5 ods. 2 tejto smernice s ohľadom na uvedené ustanovenia charty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2010, Volker und Markus Schecke a Eifert, C-92/09 a C-93/09, Zb. s. I-11063, bod 46).

18 Právo na rovnosť zaobchádzania so ženami a s mužmi je predmetom ustanovenia Zmluvy o FEÚ. Na jednej strane podľa článku 157 ods. 1 ZFEÚ musí každý členský štát zabezpečiť uplatňovanie zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty. Na druhej strane článok 19 ods. 1 ZFEÚ upravuje, že Rada môže po udelení súhlasu Európskeho parlamentu prijať vhodné opatrenia

na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženskom vyznaní alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii.

19 Zatiaľ čo článok 157 ods. 1 ZFEÚ zavádza zásadu rovnosti zaobchádzania so ženami a s mužmi v osobitnej oblasti, článok 19 ods.1 ZFEÚ udeľuje Rade oprávnenie, ktoré musí vykonávať najmä v súlade s článkom 3 ods. 3 druhým pododsekom ZEÚ, ktorý stanovuje, že Únia bojuje proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a podporuje sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, solidaritu medzi generáciami a ochranu práv dieťaťa, ako aj v súlade s článkom 8 ZFEÚ, podľa ktorého sa Únia vo všetkých svojich činnostiach zameriava na odstránenie nerovností a podporu rovnoprávnosti medzi mužmi a ženami.

20 V rámci postupnej realizácie tejto rovnosti je to normotvorca Únie, kto s ohľadom na úlohu, ktorá bola Únii zverená článkom 3 ods. 3 druhým pododsekom ZEÚ a článkom 8 ZFEÚ, určuje moment svojho zásahu s prihliadnutím na vývoj hospodárskych a sociálnych podmienok v Únii.

21 Ak sa však o takomto zásahu rozhodne, musí viesť súdržným spôsobom k realizácii sledovaného cieľa, čo nevylučuje možnosť upraviť prechodné obdobia alebo výnimky s obmedzeným dosahom.

22 Ako uvádza odôvodnenie č. 18 smernice 2004/113, použitie poistno-matematických faktorov súvisiacich s pohlavím bolo veľmi rozšírené pri poskytovaní poisťovacích služieb v čase prijatia tejto smernice.

23 V dôsledku toho mal normotvorca Únie oprávnenie uplatniť zásadu rovnosti medzi ženami a mužmi, presnejšie aplikovať pravidlo rovnakého poistného a poistného plnenia pre obe pohlavia, postupne a s primeranými prechodnými obdobiami.

24 V tomto zmysle upravil normotvorca Únie v článku 5 ods. 1 smernice 2004/113, že rozdiely v oblasti poistného a poistného plnenia vyplývajúce z používania pohlavia ako faktora pri ich výpočte sa musia zrušiť najneskôr do 21. decembra 2007.

25 Odchylne od všeobecného pravidla rovnakého poistného a poistného plnenia pre obe pohlavia zavedeného týmto článkom 5 ods. 1 umožnil odsek 2 toho istého článku členským štátom, ktorých vnútroštátne právo toto pravidlo ešte v momente prijatia smernice 2004/113 nepoužívalo, možnosť rozhodnúť pred 21. decembrom 2007 o povolení primeraných rozdielov vo výške poistného a poistného plnenia u jednotlivých poistených, ak je pohlavie určujúcim faktorom pri hodnotení rizika založenom na príslušných a presných poistno-matematických a štatistických údajoch.

26 Táto možnosť bude podľa toho istého odseku opätovne preskúmaná po piatich rokoch od 21. decembra 2007 s prihliadnutím na správu Komisie, ale keďže v smernici 2004/113 chýba ustanovenie o dobe uplatňovania týchto rozdielov, členské štáty, ktoré si uplatnili túto možnosť, sú oprávnené povoliť pre poistených použitie tohto nerovnakého zaobchádzania bez časového obmedzenia.

27 Rada má pochybnosti o tom, či sa situácie poistencov ženského a mužského pohlavia môžu v rámci niektorých odvetví súkromného poistenia považovať za porovnateľné

z dôvodu, že z pohľadu techniky poistiteľov, ktorí klasifikujú riziká na základe štatistík do kategórií, môžu byť úrovne poistných rizík u žien a mužov rozdielne. Tvrdí, že možnosť voľby upravená v článku 5 ods. 2 smernice 2004/113 má iba zaistiť, aby sa v rozdielnych situáciách nepostupovalo rovnako.

28 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyžaduje všeobecná zásada rovnosti zaobchádzania, aby sa v porovnateľných situáciách nepostupovalo rozdielne a v rozdielnych rovnako, ak takýto postup nie je objektívne odôvodnený (pozri rozsudok zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i., C-127/07, Zb. s. I-9895, bod 23).

29 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že porovnateľnosť situácií sa musí posudzovať s ohľadom na predmet a cieľ aktu Únie, ktorým sa zakladá predmetný rozdiel (pozri v tomto zmysle rozsudok Arcelor Atlantique a Lorraine a i., už citovaný, bod 26). V tomto prípade toto odlišovanie vychádza z článku 5 ods. 2 smernice 2004/113.

30 Je nesporné, že cieľom sledovaným smernicou 2004/113 v oblasti poisťovacích služieb je, ako to odráža jej článok 5 ods. 1, použitie pravidla rovnakého poistného a plnenia pre obe pohlavia. Odôvodnenie č. 18 tejto smernice výslovne uvádza, že na účely zabezpečenia rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami by použitie pohlavia ako poistno-matematického faktora nemalo mať za následok rozdiely v poistnom a v plnení. Odôvodnenie č. 19 uvedenej smernice výslovne upravuje možnosť garantovanú členským štátom neuplatniť pravidlo rovnakého poistného a plnenia pre obe pohlavia ako „výnimku“. Smernica 2004/113 je tak založená na predpoklade, že na účely uplatnenia zásady rovnosti zaobchádzania so ženami a s mužmi, ktorá je

zakotvená v článkoch 21 a 23 charty, sú situácie žien a mužov z hľadiska nimi dohodnutého poistného a poistného plnenia porovnateľné.

31 Za týchto okolností existuje riziko, že výnimka z rovnosti zaobchádzania so ženami a s mužmi upravená v článku 5 ods. 2 smernice 2004/113 bude povolená právom Únie bez časového obmedzenia.

32 Také ustanovenie, ktoré povoľuje dotknutým členským štátom zachovať bez časového obmedzenia výnimku z pravidla rovnakého poistného a poistného plnenia pre obe pohlavia, je v rozpore s realizáciou cieľa rovnosti zaobchádzania so ženami a s mužmi, ktorý sleduje smernica 2004/113, a je nezlučiteľný s článkami 21 a 23 charty.

33 Preto sa toto ustanovenie po uplynutí primeraného prechodného obdobia musí považovať za neplatné.

34 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné na prvú položenú otázku odpovedať tak, že článok 5 ods. 2 smernice 2004/113 je neplatný s účinnosťou od 21. decembra 2012.

35 Vzhľadom na odpoveď na prvú otázku nie je potrebné odpovedať na druhú prejudiciálnu otázku.

O trovách

36 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Článok 5 ods. 2 smernice Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu je neplatný s účinnosťou od 21. decembra 2012.

Podpisy